

ДИСКУСІЇ

УДК 94 (477)

Ігор Юхновський

РОЗДУМИ З ПРИВОДУ НОВОЇ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

Автор висвітлює особливості конституційного процесу в Україні періоду незалежності. Аналізуються основні недоліки Конституцій 1996 і 2004 років та ключові засадничі принципи проекту нової Конституції України.

Ключові слова: Україна, державність, Конституція 1996 і 2004 рр., недоліки, проект нової Конституції.

У країна до 1996 року жила за Конституцією УРСР, з якої був вилучений розділ про керівну роль Комуністичної партії. Це був період неорганізованого, неконтрольованого державою захоплення колишнього державного майна, період зародження і розвитку розбійницьких мафій.

Конституція 1996 року була написана нами і прийнята Верховною Радою України. У цій Конституції 48 статей другого розділу присвячені переліку прав, свобод і обов'язків людини та громадянина. На думку Венеціанської комісії, це був взірць конституційних свобод суспільства. За цією Конституцією держава прожила 10 років. Була Помаранчева революція 2004-го року, перебіг якої захопив увесь світ своєю масовістю, чистотою і чесністю. Народ протестував проти нечесності президентських виборів, допущених Партією регіонів Віктора Януковича. Була Революція Гідності, викликана обманом народу, здійсненим Партією регіонів на чолі з президентом В. Януковичем і його оточенням. Ця революція, мирна на своєму початку, переросла у криваві зіткнення і, врешті, у війну, організовану Росією проти України. У результаті неуміння військового командування України ми її програли, втратили Крим, зазнали поразок під Іловайськом і Дебальцево, під час відступу з Донецького аеропорту, втратили половини території Луганської і Донецької областей. Чим скоріше ми попросимо миру, тим більше уступок Росії ми будемо змушені робити.

Найгірше полягає в тому, що настало повне порушення Закону вартості праці, підставового закону економіки, та відсутність соціальної захищеності. Найпрестижніша у цивілізованому світі інтелектуальна праця та інтелектуальна власність в Україні – повністю знецінені. Україна не стала соціальною державою. В Уряді зник контроль за торгівлею – кровносною системою держави. Суспільство розшарувалось на самоізолювані прошарки роботодавців та спекулянтів, та на працівників і робітників найманої праці. Спекуляція в Україні займає понад шістьдесят відсотків обороту. За таких обставин здеформувався увесь апарат управління, розрослась корупція, фальсифікація документообігу. Державні документи про сертифікацію вартості праці, про освіту стають невизнаними як всередині України, так і у зовнішньому світі. Україна–держава є хворою. Конституція 1996 року не створила механізму становлення українського державного патріотизму, без якого неможливо організувати виконавську дисципліну і порядність адміністративної системи управління державою, забезпечити у суспільстві справедливість і порядок, мати надійну обороноздатність.

У чому основні недоліки Конституцій 1996 і 2004 років?

Конституція 1996 року писалась і приймалась двома третинами голосів Верховної Ради України у той час, коли комуністична фракція складала постійну більшість. Єдина можливість прийняти Конституцію в 1996 році передбачала, що в її положеннях ми повинні були допустити свободу існування політичних партій усіх ідеологічних напрямків, максимально зняти вагу державної української мови, обов'язок держави у вихованні державного патріотизму нації, відокремити повністю вплив церкви на розвиток суспільства, надати Конституції АР Крим таких привілеїв, яких не має жодна Конституція в автономіях у Російській Федерації. Що ж сталося за 10 років?..

Ліквідація колгоспів супроводжувалась дозволеною державою розпродажем колгоспних запасів і, особливо, усієї племінної худоби. Аналогічне відбулося у промисловості й енергетиці зі сторони її керівництва. Середні ланки усієї виробничої системи держави зайнялися розпродажем дріб'язку і залишків, зокрема, усіх заводських лабораторій. Запанувала спекуляція, що триває до сьогодні.

Незвичайно велика кількість пострадянських армійських запасів, як і безгосподарське майно ядерного арсеналу перетворили військове командування в меркантильну організацію. Панівна в армії, міліції і Службі безпеки російська мова розладнали військовий статут армії України.

В українському суспільстві, яке не має жодних державницьких традицій, і живе за Конституцією 1996 року, **відбулось неймовірне зворотнє явище, унікальне в історії людства: панування спекуляції, звернення людей до церкви і відокремлення науки і освіти від держави.** Так звані інновації пов'язувались виключно з іноземним інвестором – власником іноземних технологій. Це знайшло своє втілення у масовій еміграції здібної молоді та вчених закордон. Зараз наступатиме третя хвиля масового виїзду. Польща, Німеччина, Чехія, США, Великобританія, а на сході – Росія, здійснюють організований відбір молоді вже зі старшокласників середніх шкіл. З України масово виїжджають учені точних наук.

Здеградували інститути економічного, юридичного, політичного профілей. Дисертації з цих наук вільно продаються. Більшість “учених” із цих наук не котуються ні всередині держави, ні закордоном.

Крім невизначеностей звичаєвого характеру і, спричинених, зокрема, повною відсутністю звичаєвого національного права, у Конституції 1996 року **була низка недоліків адміністративного характеру.** До них належать нерозвинутий адміністративний поділ держави і нерівномірний розподіл команд та обов'язків в інституціях держави. Адміністративний поділ починався з районів. Сільські райони є завеликими. До складу району входить від 50 до 100 сіл. Уряд неспроможний зняти справедливі податки з кожної родини, яка одержує прибутки від своєї діяльності. У свою чергу, населення сіл не має необхідних послуг і захисту. Села стали безродними і занепадають.

Верховна Рада – однапалатний парламент України. Тільки той, хто не працював депутатом, не розуміє, що за існуючих об'ємів законотворчої діяльності, контрольних функцій, призначень, аналізів бюджетів, програм економічного, соціального, політичного та інформаційного стану, зовнішніх відносин, торгівлі й, особливо, питань безпеки держави, **депутат Верховної Ради фізично не спроможний не те, що кваліфіковано працювати, але навіть поверхнево ознайомитись зі справами.** Їх виконання і впровадження перекладається на помічників і виконавців. Проекти законів і постанови є результатом майже виключно зовнішньої найманої діяльності. Робота депутатів зводиться до переважаючого голого популізму. У Верховній Раді присутні політичні партії окремих осіб-організаторів, а не політичні партії народу.

Ненормальним явищем був вплив Верховної Ради на судівництво держави, зокрема, майже анекдотично виглядав процес безстрокового призначення суддів України шляхом голосування у Верховній Раді.

Особливо неефективною в Конституції 1996 року подана найголовніша ланка влади – виконавча влада.

В Україні вже протягом двадцяти п'яти років виконавчу владу здійснюють одночасно Президент і його адміністрація та Прем'єр-міністр і Уряд держави. У зв'язку з цим постійно виникають суперечки і нездорова атмосфера у взаємодії між ними, яка проектується на все управління державою. Крім того, це фактично подвоєє виконавчий апарат держави і робить його утримання невинновиправдано дорогим. Виникають ситуації безвідповідальності й перекладання вини за існуючі труднощі з однієї гілки виконавчої влади на іншу.

Конституція 1996 року майже не торкається розвитку громадянського суспільства в Україні. Головною ознакою такого суспільства є наявність стаціонарних політичних партій. Громадянське суспільство України за чверть століття не зуміло створити політичні партії, незалежні від випадкових лідерів. Зараз в Україні маємо багато партій-блоків: Порошенка, Яценюка, Садового, Ляшка, Тимошенко, Кличка, Гриценка та інших. Маємо ще залишки Руху, Компартії, Регіонів Януковича, Нашої України Ющенка, соціалістів Мороза тощо. Програми усіх цих рухів і партій близькі та розмиті. Тому може статись, що олігархічно-промислові політичні блоки візьмуть верх і висунуть свого кандидата в Президенти. І це друга, після накладок у виконавчій владі, риса нашої політичної незрілості, яка зробила нам чимало неприємностей як у Верховній Раді, так і в місцевих органах влади.

В обставинах, в яких перебуває Україна, ніщо вартісне так просто не зароджується і не зародиться. Латання дірок в існуючій Конституції 1996 чи 2004 року не допоможе, латки не мають на чому триматися. Навчені досвідом пережитого ми повинні створити нову Конституцію і пройти увесь законний шлях її ратифікації. Кроки для остаточного впровадження нової Конституції визначатимуться затвердженими у ній статтями перехідного періоду. Кожний крок акуратно готується і виконується протягом чітко визначеного терміну.

Важливо усвідомлювати, на якій економічній і політичній базі впроваджуватиметься нова Конституція.

В енергетичному забезпеченні держави основними джерелами залишаються вуглеводні та уран. Максимально сучасне модернізоване використання власних джерел вугілля і урану належить до головних задач науки і енергетики України. Електричний струм стає головним енергетичним джерелом України.

В індустрії, базованій на металах, Україна має власну сировинну базу.

У будівельній справі країна володіє широким спектром будівельних матеріалів – від гранітів і базальтів, різних і, зокрема, цінних видів глин і пісків, а також деревини високоякісних порід.

Україна славиться великими надзвичайно врожайними землями, достатньою кількістю вод, великих річок Дністра, Південного Бугу, Дніпра і Дону, поміркованим кліматом. На основі цього ми маємо зараз і матимемо у майбутньому достатню кількість зерна і м'яса, яєць і меду, усе найвищої споживчої вартості, розвинуту на їх основі промисловість харчових продуктів – основу візитної картки України в світі, з якою ми бажані у будь-якому міжнародному політичному об'єднанні держав. Розвиток фермерських господарств належить до найголовніших організаційних заходів держави.

До нових факторів політичного характеру, що створились в Україні, найважливішими є відсутність у Верховній Раді фракції Комуністичної партії. Протягом усіх двадцяти двох років роботи Парламенту дії цієї партії були деструктивними і антидержавними. Всенаростаючий озброєний опір агресії

Росії, постійно триваючий військовий вишкіл роблять Україну все більш сильною як у військовому, так і в національному аспектах державою.

Наведений вище вступ складається з двох частин, одна з них характеризує внутрішній стан, до якого дійшло суспільство України в умовах дії Конституції 1996 року, друга – короткий перелік наявних потенційних можливостей України. На їх розвитку будуватиметься нова Конституція.

Принципи нової Конституції

Цілісність України вимагає усвідомлення усіма громадянами своєї причетності до Української держави.

З одного боку, причетність – як результат національного самовизначення народу. Формування і закріплення національного самоусвідомлення йде через зростання державного патріотизму.

Найбільш природнім і ефективним засобом у сприянні цьому є система освіти в державі. **Забезпечення освіти є основним життєво вагомим пріоритетом держави.**

Держава визначає базовий рівень освіти, обов'язковий для громадян України. Ним є повна середня освіта, що включає 12 класів української державної базової школи. Держава створює та фінансує на всій території базові українські школи. У рамках основної освіти держава гарантує вивчення іноземної мови, а також набуття певної спеціальності.

Батьки не можуть прямо чи опосередковано, повністю або частково обмежити своїх дітей в отриманні базового рівня освіти.

Поряд із наданням знань і умінь, школа виховує в учнів почуття національної гідності, обов'язковості, самодисципліни, необхідних для майбутнього їх входження у розбудову України.

З другого боку, чинником причетності, що пронизує життя усіх громадян в Україні, є сплата податків. Це є непорушним обов'язком кожного громадянина, природнім проявом його патріотизму. Розмір податків не повинен становити загрозу правам і свободам людини, розвитку підприємництва.

Податки повинні платити усі. Щоб цього досягнути, має бути новий адміністративно-територіальний поділ держави.

Система влад в Україні складається із влад самоврядних адміністративно-територіальних одиниць, центральної влади і проміжної ланки – влад областей.

До складу самоврядних адміністративно-територіальних одиниць кожної області України входять:

- громади, що складаються з сіл і малих міст;
- райони, що складаються з громад;
- громади-міста, що мають адміністративний статус районів;
- громади-міста, що мають статус областей.

Громада, як базова ланка самоврядування, є **самодостатньою і має власну фінансову основу для своєї діяльності**. Податкова адміністрація громади спроможна проконтролювати сплату податків кожним членом громади, який одержує прибуток від своєї діяльності. Доходи, що залишаються в бюджеті громади, забезпечують їй утримання своєї

адміністрації і виконання обов'язків громади перед її мешканцями. Бюджет громади є бездефіцитним.

В обов'язки громади, які вона виконує за власні кошти, входить забезпечення швидкої і легкої доступності мешканців населених пунктів, що входять до складу громади, певних адміністративних, соціальних і культурних послуг, торгівлі товарами першої необхідності.

Базовими адміністративно-територіальними одиницями самоврядування в державі є райони, які складаються з громад. В районі збираються всі податки, крім тих, які залишаються в громадах.

Представницькою владою в районі є районна рада. Районна рада затверджує бюджет району, що є бездефіцитним. У районі збираються усі податки, що сплачуються у результаті життєдіяльності району, крім тих, що збираються у громадах. Одна частина з них, але не менше половини, залишається в бюджеті району, а друга – відраховується в бюджет держави. Район є самодостатнім.

Районну раду очолює голова району, який одночасно є головою виконавчої влади району. Виконавчою владою в районі є управа. Голова району є головою управи району.

Кожне місто України є місто-громада, або входить у склад громади. Окремі міста-громади отримують статуси районів чи областей. Статус міста-громади визначається Палатою територій самоврядування Сенату України.

Раду міста очолює мер, який одночасно є головою виконавчої влади – Управи міста. Мер міста одноособово формує органи місцевого самоврядування відповідно до їх структури, яка затверджується радою міста за поданням мера відповідно до Закону України про місцеве самоврядування.

Виконавчу владу в громадах, районах та містах-громадах здійснюють Управи, утворені за рішенням відповідних рад. Управи громад, районів та громад-міст є юридичними особами, які в межах своїх повноважень діють самостійно і несуть відповідальність за свою діяльність відповідно до Закону про місцеве самоврядування. Діловодство Управи веде секретар Управи, який працює під керівництвом голови Управи.

Секретар управи є державним службовцем і відповідає за документообіг громади, району, громади-міста, зміст якого має відповідати Конституції, Законам держави і Постановам вищих органів державної влади. Секретар управи повинен мати належну для своєї діяльності спеціальну освіту і не може належати до будь-якої політичної партії і вести будь-яку політичну діяльність. Житло секретаря управи є службовим. Призначення, ротация та звільнення секретарів управ відбувається за рішенням Державного секретаря Уряду у відповідності до Закону.

Призначення секретарів управ самоврядних одиниць має суттєві переваги перед призначенням префектів – представників Президента. Секретар не випустить та не підпише неконституційних та протизаконних постанов. Якщо такого секретаря немає, а є префект – представник Президента, то така постанова самоврядної одиниці спершу виходить і починає діяти, а тоді її опротестовують, подають до суду, скасовують і т. д. На це потрібен час, незаконна постанова працює, поширюється розголос, протиборна агітація. Послаблюється державна дисципліна.

Всі органи місцевого самоврядування підзвітні Сенату держави.

В Україні діє державна влада в особі Президента, Уряду, Верховної Ради і Судів.

Проміжною, з'єднувальною адміністративно-управлінською ланкою між самоврядними одиницями і державною владою є область. Система адміністративного управління області є змішаною. Вона складається із представницької влади у формі обласної ради, що відображає представницькі влади громад, районів і міст-громад області, та з виконавчої влади у формі управи губернатора області, який представляє Уряд.

Представницькою владою в області є обласна рада. Від кожної головної адміністративно-територіальної одиниці самоврядування (району та громади-міста, що має статус району чи області) до складу обласної ради обирається однакова кількість депутатів. Обласна рада виконує роль обласного Сенату.

Голова обласної ради обирається депутатами обласної ради, кандидатури на посаду голови погоджуються зі Сенатом.

Обласна рада приймає бюджет області, що складається з коштів, які виділяються з бюджетів районів і міст-громад області та з державного бюджету України. Обласна рада тісно взаємодіє з Сенатом держави.

Виконавчою владою в області є обласна Управа – служба губернатора області. Губернатор є представником Уряду в області, призначається Президентом України за представленням Уряду України з числа кандидатів, що схвалені Сенатом. Секретар обласної управи області є фахівцем із документообігу області і призначається Державним секретарем Уряду.

Губернатор області та його управління утримуються за рахунок державного бюджету. В обов'язки губернатора входить втілення політики Президента і Уряду в житті області, консолідація цілей органів самоврядування в районах і містах-громадах області з намірами Уряду, сприяння цілісності держави.

При здійсненні своїх повноважень Губернатор підзвітний Сенату, Президенту і Уряду держави, відповідальний перед Урядом. Він формує склад обласної управи, контролює підготовку, призначення та ротацию секретарів управ громад, районів та міст-громад.

Державна влада України на чолі з Президентом повинна складатися із трьох гілок: законодавчої, виконавчої, судової. Законодавча – представлена Верховною Радою – двопалатним Парламентом, що складається із Сенату та Національної Ради, виконавча – Урядом на чолі з Прем'єр-міністром, судова – Вищою радою правосуддя і судами.

Цілковим новим у виписаному проекті є двопалатний Парламент, усі інші складові уже були. Тому спочатку докладно опишемо нову структуру Парламенту, підкреслюючи необхідність мати саме двопалатний Парламент: верхній рівень – Сенат і нижній – Національна Рада.

Сенат держави.

Сенат складається із чотирьох постійних палат: Палати старійшин, Палати економіки і планування, Палати територій самоврядування та Палати майбутнього – Вченої думи. Кожна з палат має свої функції. Палати Сенату мають право законодавчої ініціативи.

Сенат створює Регламенти роботи усіх влад держави, стратегію розвитку держави, відслідковує дії Президента та Уряду у процесах її реалізації, вивчає рівень обороноздатності держави, ефективність її зовнішньої політики, кваліфікацію і відповідність кандидатів на владні посади, переймає на себе цілу низку питань, які перебували раніше в компетенції Верховної Ради і Президента держави. Один раз створений, Сенат працює постійно, через кожні 2 роки змінюється одна третина Сенату. Сенатор працює 6 років.

Від кожної області в Сенаті є однакова кількість сенаторів. А тому, що число областей, які беззастережно сприймають себе у складі України, значно перевищує число тих, які є менш прихильні до цього, то наявність Сенату з досить жорсткими правами покарання щодо антидержавних виступів як владних структур, так і структур самоврядування, гарантує державі спокійне і продуктивне життя. Яка б політична партія не перемогла на виборах, який би не був обраний Прем'єр-міністр, хто б не став Президентом держави, які б процеси не виникали в самоврядних районах, в Україні діятиме пріоритет законів про стратегію розвитку України і регламенти роботи усіх органів держави.

Жодна владна особа держави, жодна влада в державі не може виступити з ініціативою відставки Сенату через референдум або іншими способами.

Служба безпеки України (СБУ) є силовою структурою, яка забезпечує конституційність у державі. Голова Служби безпеки України підзвітний Сенату, призначається і звільняється Сенатом за поданням голови Сенату. На період впровадження нової Конституції СБУ підпорядковується Президенту, а після завершення формування усіх владних структур – Сенату.

Національна Рада веде (разом з Сенатом) законотворчу діяльність, спрямовану на розвиток усього господарства держави. Термін повноважень Національної Ради – п'ять років. Достроковий розпуск інституції не стосується палат Сенату.

Національна Рада України затверджує склад Уряду держави, разом із Сенатом вивчає і приймає бюджет та закони держави.

Депутати Національної Ради, Президент держави, Палати Сенату, Уряд, Верховний суд, Національний банк мають право законодавчої ініціативи, але всі законопроекти проходять через Національну Раду і Сенат.

Розділення Парламенту на Сенат і Національну Раду забезпечує політичну стійкість держави, прогнозований розвиток державотворчих процесів внутрішнього життя і зовнішньої політики, формує систему стримувань і противаг всередині законодавчої влади.

Уряд України здійснює керівництво системою органів виконавчої влади України, підконтрольний і підзвітний Національній Раді України.

Уряд виконує програму розвитку держави, затверджену Національною Радою відповідно до одержаного вотуму довіри, складається із Прем'єр-міністра, віцепрем'єрів та міністрів і працює колегіально. Міністри Уряду підзвітні відповідним Палатам Сенату.

Прем'єр-міністр є найвищою посадовою особою в органах виконавчої влади в Україні. Вибори Прем'єр-міністра і Уряду держави здійснюються наступним чином. Президент держави оголошує голову партії, яка набрала найбільшу кількість голосів виборців, або погодженого лідера коаліції партій, кандидатом на посаду Прем'єр-міністра і доручає йому сформувати персональний склад Уряду. Президент не пізніше ніж через 14 днів після першого засідання Національної Ради або відставки попереднього Уряду, призначає на посаду Прем'єр-міністра разом з іншими членами уряду та приймає у них присягу.

Прем'єр-міністр, після його призначення Президентом, представляє програму діяльності Уряду до Національної Ради для одержання вотуму довіри. Національна Рада приймає такий вотум довіри абсолютною більшістю голосів у присутності не менше половини конституційного складу.

У тому випадку, якщо Уряд не був призначений таким чином, Національна Рада повинна вибрати Прем'єр-міністра, а також запропонованих ним членів Уряду, абсолютною більшістю голосів у присутності не менше половини конституційного складу. Президент держави призначає обраний Уряд та приймає присягу його членів.

Якщо і ця спроба призначити Уряд виявиться невдалою, Президент одноосібно призначає Прем'єра і запропонованих ним членів Уряду, приймає в них присягу і зобов'язує виступити з програмою Уряду перед Національною Радою для отримання вотуму довіри. Якщо Національна Рада не надає вотуму довіри, Президент розпускає Національну Раду і призначає нові вибори.

Парламентська меншість може формувати тіньовий Уряд і його програму, яку подає Президенту України і Голові Сенату.

Обов'язковим у складі Уряду є Міністерство статистики і планування.

Усе господарство держави належить до поля діяльності Прем'єр-міністра і Уряду.

Повноваження Уряду України щодо органів місцевого самоврядування включають право звернення до суду стосовно розпуску органів місцевого самоврядування і усунення від влади їх керівників у випадках доведення громади, району чи громади-міста до банкрутства, самоусунення від виконання посадових обов'язків або узурпації влади, бездіяльності, яка, зокрема, унеможливує прийняття бюджету, інших дій, що ведуть до порушення програмних цілей держави.

Відповідне рішення Уряду України, затверджене Сенатом України, передбачає введення прямого управління і негайне оголошення нових виборів органу місцевого самоврядування.

Члени Уряду України, керівники органів виконавчої влади є владними особами.

Президент України є найвищою особою держави, гарантом Конституції, йому надається право виступати від імені Українського народу і держави. Президент може звернутись від імені держави до Українського народу. Він є відповідальним перед українським народом за суверенітет і цілісність України.

При вступі на посаду Президент України складає присягу на вірність Українському народу і Конституції України такого змісту:

“Урочисто присягаю народу України при здійсненні повноважень Президента дотримуватися положень Конституції України *та відповідати за дотримання конституційних зобов’язань перед народом України*, захищати незалежність і суверенітет України, поважати і охороняти права і свободи людини, бути гарантом Конституції України”.

Президентові надається право сприяти конкретній реалізації тих чи інших конституційних зобов’язань, залежно від обставин, що виникають.

За поданням Сенату Президент має право розпуску Національної Ради.

Президент України є Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України, вносить до Верховної Ради подання про оголошення стану війни та у разі збройної агресії проти України приймає рішення про використання Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань, приймає відповідно до закону рішення про загальну або часткову мобілізацію та введення воєнного стану.

Президент здійснює помилювання, підписує закони, прийняті Верховною Радою України, здійснює інші повноваження, визначені Конституцією України.

Президент України є головою Ради національної безпеки і оборони (РНБО) України. Секретар РНБО України призначається Сенатом за поданням Президента України і є владною особою.

Президент звільняється від обов’язків виконавчої влади.

З ініціативою імпічменту Президенту виступають: Верховний Суд України у випадку скоєння Президентом кримінального злочину чи Національної Ради двома третинами своїх голосів у випадку дій Президента, які можуть призвести до втрати Україною суверенітету, зниження обороноздатності й порушення конституційних норм.

Рішення про імпічмент Президенту України приймає Парламент після висновку Конституційного Суду України.

Силовими структурами Президента є Збройні Сили України. У критичних ситуаціях Президент України оголошує стан війни в державі з наступним затвердженням цього рішення більшістю Парламенту.

Правосуддя в Україні здійснюють виключно суди: Конституційний суд України, суди загальної юрисдикції, адміністративні суди і мирові суди.

Відповідно до закону діють місцеві та апеляційні суди. У громадах судочинство можуть здійснювати мирові суди (мирові судді) у випадках і порядку, визначених законом.

Судом найвищої інстанції у системі судів загальної юрисдикції є Верховний суд України, а в системі адміністративних судів – Адміністративний суд України.

Призначення на посаду судді безстроково, а також переведення судді до іншого суду здійснює Вища рада правосуддя.

Судді обіймають посади безстроково, крім суддів Конституційного суду України.

Особливих прав набуває Вища рада правосуддя, яка:

- призначає на посади суддів судів загальної юрисдикції і адміністративних судів, переводить їх на посаду судді до іншого суду;
- приймає рішення про зупинення повноважень суддів;
- приймає рішення щодо надання згоди на затримання чи арешт судді;
- вживає заходів до забезпечення незалежності суддів;
- здійснює інші повноваження, визначені законом.

Вища рада правосуддя складається з вісімнадцяти членів.

Щороку відбувається ротація третини складу Вищої ради правосуддя.

Строк повноважень членів Вищої ради правосуддя складає три роки. Особа не може займати посаду члена Вищої ради правосуддя два строки поспіль.

Вища рада правосуддя відповідно до закону утворює кваліфікаційні, дисциплінарні та інші комісії, Судову адміністрацію, Національну школу суддів.

Організацію і порядок діяльності Вищої ради правосуддя визначає закон.

Суттєво знижений статус Прокуратури. Процесуальне керівництво досудовим розслідуванням і підтримання державного обвинувачення в суді здійснює Прокуратура. Сюди відносяться і кримінальні справи, пов'язані з ухиленням від сплати податків.

Організацію і порядок діяльності Прокуратури, статус державних прокурорів, гарантії їхньої незалежності визначає закон.

Для забезпечення права на захист від обвинувачення, а також для надання юридичної допомоги під час вирішення справ у судах та інших органах діє Адвокатура.

У структуру судочинства входить судова поліція, судово-ревізійна комісія, нотаріат та Рахункова палата.

Вказані структури функціонують на основі судового регламенту, затвердженого Сенатом.

Для забезпечення відповідності законів та інших правових актів, а також міжнародних договорів України, Конституції України і офіційного тлумачення Конституції України у державі діє Конституційний суд.

Конституційний суд України складається з 27-ми суддів, які мають високі моральні якості, зробили відомий суспільству внесок у розвиток правової теорії чи практики, відповідають вимогам, необхідним для обрання на найвищу суддівську посаду, є юристами з визнаним авторитетом у галузі права.

Відбір кандидатів у судді Конституційного суду України проводиться Комісією юристів. Список членів Комісії затверджується указом Президента України на підставі пропозицій вищих навчальних закладів четвертого рівня акредитації, суддів Конституційного суду України, Європейського суду з прав людини і Верховного суду України у відставці у термін не пізніше, ніж за три місяці до виборів суддів Конституційного суду України. Дата виборів суддів Конституційного суду України встановлюється Сенатом.

Судова система держави стає достатньо незалежною від коливань політичної і економічної ситуації в державі.

За положеннями нової Конституції в державі існуватимуть три життєво важливі автономні сили:

– **Національний банк України** і система напівдержавних та комерційних банків, що перебуває під його впливом і обіймає усі основні проблеми обігу грошей у державі;

– **Вища рада правосуддя та підлеглі їй суди**, Прокуратура, Адвокатура та Нотаріат, що забезпечують право особи, організацій та суспільства на справедливість;

– **Національна академія наук України** разом із галузевими Академіями наук, науковими інститутами, лабораторіями, музеями, колекціями, ботанічними

садами, заповідними територіями, що створюють знання та уміння суспільства.

Разом зі самоврядними адміністративно-територіальними одиницями досягається можливість оптимальних конкретизацій планів, завдань та обов'язків українського суспільства.

Конституція держави визначає такий статус владної особи:

Громадянин України, обраний або призначений на посаду згідно з Конституцією, отримує статус владної особи і несе відповідальність за дотримання конституційного ладу в державі.

Перелік посад, що мають статус владної особи визначається Конституцією. Ними є: Президент України, Прем'єр-міністр України, депутати Парламенту, міністри, секретар РНБО, голови обласних управ та обласних рад, голова Національного банку, голова Антимонопольного комітету.

Претенденти на посаду владної особи перед вступом на цю посаду чи до початку їх реєстрації у Центральній виборчій комісії подають дані про своє майно і прибутки та майно і прибутки своєї родини. Кандидат на посаду владної особи дає згоду, що у випадку обрання чи призначення на посаду владної особи певна, визначена ним частина прибутків від діяльності підприємств, що знаходяться у його власності, чи у власності його родини, спрямовуються до державних благодійних фондів.

Ініціювання такої статті у проєкті Конституції сприятиме створенню в Україні системи громадських фондів підтримки інноваційних проєктів нових технологій, нових досягнень у науці, освіті та охороні здоров'я, у культурі та мистецтві, стимулюватиме створення ефективних технопарків.

Розвиток громадянського суспільства в Україні. Україна – дуже молода держава. Відсутність звичаєвого права має компенсуватись статтями Конституції, що стосуються розвитку активності громадських організацій.

Діяльність державних органів і органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб підлягає громадському контролю. З цією метою можуть створюватися громадські асоціації.

Інформація про особу, яка висувається, обирається або є обраною на державну або іншу публічну за своїми функціями посаду, є соціально значущою й підлягає наданню за інформаційними запитами.

Громадська і політична діяльність громадянського суспільства має бути спрямована також на виникнення і функціонування в Україні значущих політичних партій, що представляють інтереси великих груп суспільства.

Держава сприяє громадським ініціативам, спрямованим на самоорганізацію місцевого населення (міст, сіл, громад, районів) в напрямку дотримання чистоти територій, розвитку і захисту зелених насаджень, захисту землі, повітря і вод, відкритості та добросусідських відносин.

Держава заохочує створення благодійних, зокрема іменних фондів, спрямованих на підтримку науки, освіти, охорони здоров'я, культури і спорту. Кошти, спрямовані на ці фонди, не зараховуються до об'ємів прибутків підприємств та організацій і не оподатковуються.

Держава надає сприяння громадянським заходам з організації добровільних притулків, харчування для бездомних та нужденних. Фінансування цих заходів не підлягає оподаткуванню.

До першочергових обов'язків усіх громадських об'єднань і влад держави належить зростання наукового, інженерного та фахового потенціалу держави та недопущення зменшення числа кваліфікованих кадрів внаслідок еміграції з України найбільш освічених, творчих та працездатних громадян.

Число українців, що з причин самозбереження, насильницьких дій окупантів живуть за кордоном сягає двадцять мільйонів. Держава сприяє ініціативам

громадянського суспільства зі створення всевітньої організації – “Українство”, наділеної рисами національного споріднення, взаєморозуміння і консолідації.

Процес прийняття нової Конституції відбуватиметься шляхом всенародного референдуму. Успішний хід цього процесу залежатиме від волі депутатів Верховної Ради і Президента держави і прийняття відповідного закону.

Игорь Юхновский

РАЗМЫШЛЕНИЯ ПО ПОВОДУ НОВОЙ КОНСТИТУЦИИ УКРАИНЫ

Автор освещает особенности конституционного процесса в Украине периода независимости. Анализируются основные недостатки Конституций 1996 и 2004 годов и ключевые основополагающие принципы проекта новой Конституции Украины.

Ключевые слова: Украина, государственность, Конституция 1996 и 2004 г., недостатки, проект новой Конституции.

Ihor Yukhnovskyy

THOUGHTS ON THE NEW CONSTITUTION OF UKRAINE

The author highlights the constitutional process in Ukraine in the period of Independence. The main shortcomings of the Constitutions in 1996 and 2004 are analyzed and key fundamental principles of the new project Constitution of Ukraine.

Key words: Ukraine, statehood, Constitution of 1996 and 2004, the shortcomings, the project of the new Constitution.